

Powšitkowne wozjewjenje Čłowječich prawow

Zjednočenych narodow wot 10. 12. 1948

Preambla

Dokelž twori pŕipóznaće wšěm Čłonom Čłowjeskeje swójby pŕislušaceje dostojnosće a jich jenakich a njeparujomnych prawow zakład swobody, sprawnosće a měra w swěće,

dokelž stej njedopóznaće a znaječanje Čłowječich prawow k aktam barbarstwa wjedłoj, kotrež su swědomje Čłowjestwa hłuboko zranili, a dokelž je so wutworjenje swěta, w kotrymž spožči so Čłowjekam, swobodnym wot stracha a nuzy, swoboda rěčenja a wěry, jako najwyše prócowanje Čłowjestwa wozjewiło,

dokelž je bytostne, Čłowječe prawa z knjejstwom prawa škitać, zo njeby so Čłowjek k zběžkej pŕećiwu tyranstwu a potŕočowanju jako poslednjemu srědkeju nuzował,

dokelž je bytostne, wuwieće pŕećelskich počahow mjez narodami spěchować,

dokelž su ludy Zjednočenych narodow we wustawkach znowa svoju wěru do zakladnych Čłowječich prawow, do dostojnosće a hódnoty Čłowjeskeje wosoby a do runoprawosće muža a žony wobkrućili a wobzamknuli, socialny postup a lěpše žiwjenske poměry pŕi wjetšej swobodze spěchować,

dokelž su so sobustawske staty zawjazali, w zhromadnym dźěle ze Zjednočenymi narodami powšitkowne respektowanie a zwoprawdženje Čłowječich prawow a zakladnych swobodow pŕesadzić,

dokelž je zhromadne měnjenje wo tutech prawach a swobodach pŕewšo wažne za poŕne spjelnjenje tutoho zawjazka,

proklamuje Generalna zhromadźizna

tute Powšitkowne wozjewjenje Čłowječich prawow jako zhromadny ideal, kotryž ma so wot wšěch ludow a narodow docpěć, zo bychu kóždy jednotliwy a wšě organy towaršnosće tute wozjewjenje stajnje w pomjatu měli a so prócowali, pŕez wučbu a kubłanje respektowanie tutech prawow a swobodow spěchować a pŕez postupowace naprawy w narodnym a mjezynarodnym wobłuku jich powšitkowne a faktiske pŕipóznaće a zwoprawdženje pola wobydlerstwa kaž sobustawskich statow tak tež tych jich nadknjejstwu podstajacych teritorijow zaručeć.

Artikl 1

Wšitcy Čłowjekoj so wot naroda swobodni a su jenacy po dostojnosći a prawach. Woni su z rozumom a swědomjom wobdarjeni a maja mjezsobu w duchu bratrowstwa wobchadžeć.

Artikl 2

Kóždy je woprawnjeny, w tutym wozjewjenju proklamowane prawa a swobody wužiwać, a to bjez kóždehožkuli rozeznawanja, kaž po rasy, barbje, splahu, rěči, religiji, politiskim abo druhim pšeswědčenju, narodnym abo socialnym pochodže, po zamóženju, narodže abo druhim statusu .

Dale njesmědža so žane rozdžěle činić na zakładže politiskeje, prawniskeje abo mjezynarodneje pozicije kraja abo teritorija, kotremuž wosoba pšišuša, njedžiwajo na to, hač je njewotwisny, hač pod rukowacelstwom steji, hač njewobsedži swójske knježerstwo abo hač podleži někajkemu druhemu wobmjezowanju swojeje suwerenity.

Artikl 3

Kóždy ma prawo na žiwjenje, swobodu a wěstotu wosohy.

Artikl 4

Nichtó njesmě so w njewólnistwje abo robočanstwje džeržeć; njewólnistwo a wikowanje z njewólnikami stej we wšěch svojich formach zakazanej.

Artikl 5

Nichtó njesmě so podčisnyć čwělowanju abo surowemu, nječłowjeskemu abo ponižowacemu wobchadženju abo chłostanju.

Artikl 6

Kóždy ma prawo, wšudže jako prawakmany pšipóznaty hyć.

Artikl 7

Wšitecy čłowjekoj su pšed zakonjom runi a maja b jež diskriminacije prawo na jenaki škit pšez zakoh. Wšitecy maja pawo na jenaki škit pšeciwo kóždej diskriminaciji, kotraž by pšedležace wozjewjen je zraniła, a pšeciwo pozbudžen ju k tajkej diskriminaciji.

Artikl 8

Kóždy ma prawo na skutkownu juristisku pomoe pola pšišušnych nutłkostatnych sudnistwow pšeciwo jednanjam, kotrež jeho jemu po wustawje abo po zakonju pšistejace zakładne prawa ranja.

Artikl 9

Nichtó njesmě so swojowólnje zajeć w jatbje džržeć abo z kraja wupokazać.

Artikl 10

Kóždy ma w połne; runoprawosći prawo na to, zo so wo jeho prawach a winowatosćach a wo kóždej pšeciwo njemu zapoloženj;

chłostanskoprawnej skóržbje ptez njewotwisne a njestronske sudnistwo sprawnje a zjawnje jedna.

Artikl 11

Kóždy chłostajomneho jednanja dla wobskorženy ma prawo na to, jako n jewinowaty plaćić, dołhož njeje jeho wina w zjawnynl jednanju, w kotrymž je wšě za swoje zakitowanje trěbne garantije mět, wotpowědujo zakon jej dopokazana

Nichtó njesmě so dla jednanja abo zanjechnanja něčeho zasudzić, štož njebě w času, hdyž je so to stało, po nutłkokrajnym abo po mjezynarodnym prawje chłostajomne. Runje tak njesmě so žane ćeše chłostan je wuprajič hač te w času chłostajolneho jednanja pñihrožene chłostanje.

Artikl 12

Nichtó njesmě swojowólnym zapłimnjenjam do swojeho priwatneho žiwjenja, swojeje swójby, swojeho bydlenja a swojeje korespondency abo njezakonskim škodam swojeje česće a swojeho mjena wustajeny być. Kóždy ma prawo na juristiski škit přečiwo tajkim zapłimnjenjam a škodam.

Artikl 13

Kóždy ma prawo, so znutřka slata swobodnje pohibować a sej swoje bydlenje swobodnje wuzwolić.

Kóždy ma prawo, kóždy kra; inkluziwn je swój swójski kraj wopušćić a so do swojeho kraja wróćić.

Artikl 14

Kóždy ma prawo, w drunich krajach pñed pñesćěhanjom azyl pytać a wužiwać.

Tute prawo njemóže so wužiwać w padže pñesćěhanja dla ryzy njepolitiskich złóstonistwow abo jednanjow, kotrež ranja cile a zasady Zjednoćenych narodow.

Artikl 15

Kóždy ma prawo na statnu pñisťušnosć.

Nikomu njesmě so jeho statna pñisťušnosć swojowólnje sćazać ani zaprajić prawo, swoju statnu pñisťušnosć změnić.

Artikl 16

Mužojo a žony w žeńtwykmanej starobje maja bjez wobmjezowania na zakładže rasy, statne je pñisťušnosće abo religije prawo, do mandželstwa .stupić a swójbu založiť.

Woni maja jenake prawa pñi zmandželenju, w mandželstwje a pñi rozwjazanju mandželstwa.

Zmandželenje smě so jenož w swobodnej a dospołnej pležjednosći plichodneju mandželskeju stać.

Artikl 17

Kóždy ma prawo, sam abo zhromadnje z druhimi wobsydstwo měć.

Nichtó njesmě swojowólnje swoje wobsydstwo zhubić.

Artikl 18

Kóždy ma prawo na swobodu mysłow, swědomja a religije; tute prawo wopłija swobodu, swoju religiju a swój swětonahlad změnić, kaž tež swobodu, swoju religiju abo swój swětonahlad sam abo w zhromadnosći z druhimi, zjawnje abo priwatnje plez wučbu, praktikowanje, božu službu a wobkedžbowanje nabožnych naložkow zwuraznić.

Artikl 19

Kóždy ma prawo na swobodu měnjenja a wuprajenje měnjenja tute prawo wopłija njehaćenu swobodu měnjenja a swobodu, sej njedźiwajo na statne hranicy informacije a ideje ze srědkami kóždéhožkuli razu wobstarać, přijimować a dale dawać.

Artikl 20

Kóždy ma prawo na swobodu zhromadźnja a zjednoćenja za měrliwe zaměry.

Nichtó njjesmě so nuzować, zjednoćenstwu přisłušeć.

Artikl 21

Kóždy ma prawo, so při rjadowanju zjawnych naležnosćow swojeho kraja njeposrědnje abo plez swobodnje wolenycn zastupjerjow wobdźělić.

Kóždy ma pod jenakimi wuměnjenjemi prawo na přistup k zjawnym zastojsnstwam w swojim kraju.

Wola ludu tworí zakład za awtoritu zjawneje mocy; tuta wola dyrbi so zwuraznić plez so wospjetowace, woprawdźite, powšitkowne a rune wólby, kotrež wotměwaja so z tajnym wotedaćom hłosow abo po tomu runohódnym swobodnym wólbny modusu.

Artikl 22

Kóždy ma jako člon towaršnosće prawo na socialnu wěstotu a móže plez nutłkostatne naprawy a mjezynarodne zhromadne dźěło wobkedžbujo organizaciju a pomocne srědky kóždého stata wužiwać za swoju dostojnosć a swobodne wuwice swojeje wosobiny njeparujomne hospodarske, socialne a kulturne prawa

Artikl 23

Kóždy ma prawo na džěło, na swobodnu wólbu powołanja, na přiměnjene a spokojace džělowe wuměnjjenja kaž tež na škit płećiwo bjezdžěłnosći.

Wšitcy čłowjekojó maja bjcz kóždeje diskriminacije prawo na jenaku mzdu za jenake džěło.

Kóždy, kiž džěła, ma prawo na sprawne a přihódne zarunanje džěła, kotrež jemu a jeho swójbjje čłowjeskej dostojnosći wotpowědowacu eksistencu zawěsća a kotrež ma so, jeli trjeba, z druhimi socialnymi škitnymi napravami dopjelnić.

Kóždy ma prawo, za škit svojich zajimow džěłarnistwa załožiť a takjim přistupić.

Artikl 24

Kóždy ma prawo na džělowe přestawki a swobodny čas inkluziwnje přiměnjene wobmjezowanie džěloweho časa kaž tež na prawidłowny přačeny dowol.

Artikl 25

Kóždy ma prawo na za swoju strowotu a derjeměće a tu swojeje swójby přiměrjeny žiwjenski standard, inkluziwnje dosahace zežiwjenje, drasćenje, bydlenje, lěkarske zastaranje a trěbne socialne poslužby, kaž tež dale prawo na wěstotu w padže bjezdžěłnosće, chorosće, inwalidity, zwudowjenja staroby abo drugeje straty svojich zežiwjenskich srědkow přez njezawinowane wobstejnosće.

Maćerje a džěći maja prawo na wosebitu pomoc a podpěru. Wšěm džěćom, mandželskim a njemandželskim, přisteji jenaki socialny škit.

Artikl 26

Kóždy ma prawo na kubłanje. Wučba dyrbi znajmjeńša w elementarnym abo zakładnym schodžěnku darmotna być. Elementarna wučba je obligatoriska. Fachowo- a powołanskošulska wučba dyrbi powšitkownje přistupna być, a vysokošulska wučba dyrbi wšěm wotpowědnje jich kmanosćam na jenake wašnje wotewrjena być.

Kubłanje dyrbi na poľne rozwiće čłowjeskeje wosobiny a na sylnjenje respektowanja čłowječich prawow a zakładnych swobodow wusměrjene być. Wone dyrbi zrozumjenje, tolerancu a ptečelstwo mjez wšěmi ludami a wšěmi rasowymi abo nabožnymi skupinami spěchowac a džěławosć Zjednoćenych narodow za zdžerženje měra podpěrować.

Starši maja přěnjorjadne prawo družinu kubłanja wuzwolić, kotrež ma so jich džěćom posrědkować.

Artikl 27

Kóždy ma prawo, so na kulturnym žiwjenju zhronladnosće swobodnje wobdžěleć, so nad wuměłstwami wjeselić a na wědomostnym postupje a jeho wudobyćacn džěl brać.

Kóždy ma prawo na škit duchownych a matericelnych zajimow, kotrež wurostuja za njeho jako tworićela z džěłow wědomosće, literatury

abo wuměłstwa.

Artikl 28

Kóždy ma prawo na socialny a mjezynarodny porjad, w kotrymž móža so w tutym wozjewjenju wuprajene prawa a swobody połnje zwoprawdźić.

Artikl 29

Kóždy ma winowatosće napřećo tej zhromadnosći, w kotrejš je jeničce móžne swobodne a połne wuwice jeno wosobiny.

Kóždy podleži pći wužiwanju swoich prawow a swobodow jenož tym wobmjezowanjam, kotrež zakoń jeničce za tón zaměr předwidži, pšipóznać a respektowanje prawow a swobodow druhich zawěsćić a sprawnym žadanjam moralki, zjawneho porjada a powšitkowneho derjeměća w demokratiskej towaršnosći wotpowědować.

Tute prawa a swobody njesmedza so w žanym padže w napřećiwku k cilam a zasadam Zjednočenych narodow wužiwać.

Artikl 30

Ničo w tutym wozjewjenju njesmě so do toho směra wułożować, zo so za stat, za skupinu abo wosobu prawo stwori, tajke dźěło wukonjeć abo tajki skutk zwoprawdźić, kiž so na wotstronjenje w tutym wozjewjenju wuprajeny prawow a swobodow měritej.